

DOSTOP DO ELEKTRONSKIH VIROV

DELOVANJE DIGITALNE KNJIŽNICE SLOVENIJE

Daša Pokorn,
Zoran Krstulović,
Karmen Štular Sotošek

Narodna in univerzitetna
knjižnica

Kontaktni naslov:
zoran.krstulovic@nuk.uni-lj.si

Izveček

Digitalna knjižnica Slovenije deluje v okviru Narodne in univerzitetne knjižnice. Portal www.dlib.si je informacijski portal za upravljanje z znanjem, ki se razvija v skladu z zahtevami uporabnikov in sledi sodobnim standardom. Digitalna knjižnica Slovenije uresničuje svoje temeljno poslanstvo, ki je enako poslanstvu vsake knjižnice, kar dokazujejo dosežki preteklih let. Povezuje se s sorodnimi projekti v evropskem prostoru in bistveno pripomore k prepoznavnosti slovenske kulturne dediščine. Sodeluje z domačimi zavodi, izobraževalnimi ustanovami in drugimi nepogrešljivimi partnerji. Kot ponudnik najširšega in prostega dostopa do digitalnih vsebin s področja kulture in znanosti Digitalna knjižnica Slovenije ostaja in vse bolj tudi postaja bistveni dejavnik demokratizacije družbe in temelj njenega napredka.

Ključne besede

knjižnica, digitalna knjižnica, informacijski portal, digitalizacija, e-vsebine, kultura, digitalni arhiv

Abstract

The Digital Library of Slovenia operates within the framework of the National and University Library. www.dlib.si is a portal for knowledge management, and it is constantly being developed and improved according to users' needs and current standards. The Digital Library of Slovenia fulfils its basic mission, which is the same as any library's, to which achievements of the past years are the proof. It is connected with similar projects in Europe and contributes significantly to the recognition of the Slovenian cultural heritage. It cooperates with home establishments, educational institutions and other important partners. As a provider of the broadest coverage of and open access to digital cultural and scientific digital content, the Digital Library of Slovenia remains, and more and more it also becomes, a key factor in the democratization of the society and the basis of its progress.

Keywords

Library, digital library, information portal, digitization, e-content, culture, digital archive

DIGITALNA KNJIŽNICA SLOVENIJE: POSLANSTVO IN NALOGE

Prevlada svetovnega spleta kot komunikacijskega orodja je spremenila tradicionalno vlogo knjižničarja v nostalgichen spomin in stereotipno podobo. Za knjižnice, ki želijo še naprej izpolnjevati svoje poslanstvo, je prilagajanje spremenjenim razmeram neizbežno, saj bodo le tako ohranile svojo simbolno in praktično vlogo kot temeljna žarišča znanja, kot centri za zbiranje, klasificiranje, obdelavo in diseminacijo blaga, ki je danes neprecenljive vrednosti. To blago so informacije.

Narodna in univerzitetna knjižnica (NUK), nacionalna knjižnica Slovenije, se z izzivi nove paradigme knjižničarstva spopada že več let. Leta 2003 je bil

zasnovan projekt digitalne knjižnice, dve leti kasneje pa javnosti predstavljen [dLib.si](http://dlib.si) kot prosto dostopen portal. Kot informacijski portal za upravljanje znanja deluje [dLib.si](http://dlib.si) v javnem interesu in želi v skladu s sodobnimi standardi slediti potrebam uporabnikov, tako da jim tudi v svetu, ki ga obvladujejo nove tehnologije, zagotavlja dostop do čim širšega spektra informacijskih virov. Zagotavlja popolnoma neomejen dostop do knjižničnih katalogov in zbirk digitalnega gradiva – bodisi ustvarjenega v digitalni obliki ali digitaliziranega. Na enem mestu je tako mogoč vpogled v zbirke aktualnih informacij in objekte slovenske kulturne dediščine, ki jih hranijo NUK in druge slovenske knjižnice. Narodovo identiteto v virtualnem okolju utrjuje s širjenjem slovenskega jezika, slovenskih kulturnih zakladov ter dosežkov slovenske znanosti in umetnosti.

S tem prispeva k prepoznavnosti Slovenije in slovenske kulture ter h konkurenčnosti Slovenije v Evropi in v svetu. Svoje poslanstvo uresničuje v sodelovanju s partnerji – akademskimi in raziskovalnimi ustanovami, gospodarskimi družbami in uporabniki.

Od leta 2006 dalje se projekt izvaja kot redna naloga NUK in je sofinanciran iz različnih virov; razvoj in program Digitalne knjižnice Slovenije sofinancirajo Ministrstvo za kulturo, Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo ter Norveški finančni mehanizem.

Izhodišča, ki podpirajo razvoj digitalnih vsebin, so bila opredeljena v *Resoluciji o nacionalnem programu za kulturo 2004–2007* (Ur. l. RS, 28/2004).¹ Razvoj dLib.si je uvrščen v predlog *Nacionalnega programa za kulturo 2008–2011*. Ta predvideva podporo nadaljnjemu razvoju spletnega portala in aktivnemu sodelovanju pri razvoju Evropske digitalne knjižnice.² Digitalna knjižnica in ohranjanje kulturne dediščine sta tudi v središču pozornosti Evropske unije, ki je v okviru skupne strategije *i2010: Digitalne knjižnice* začrtala skupno akcijo vseh državljanov EU pri digitalizaciji, ohranjanju in zagotavljanju neomejenega dostopa do te dediščine. Digitalna knjižnica Slovenije sledi usmeritvam Komisije Evropske skupnosti. Na področju trajnega ohranjanja digitalne kulturne dediščine upošteva *Resolucijo Sveta Evropske skupnosti o ohranjanju bodočega spomina – ohranjanje digitalnih vsebin za bodoče generacije* (2002), *Listino UNESCO o ohranjanju digitalne dediščine* (2003) ter sklepe in priporočila konference v Haagu (2004).³

Nove naloge NUK so bile opredeljene tudi v novem *Zakonu o obveznem izvodu publikacij* (Ur. l. RS, 69/2006), zlasti zbiranje elektronskih publikacij na spletu, njihovo arhiviranje ter zagotavljanje dostopnosti arhiva spletnih publikacij. To področje dodatno opredeljuje *Pravilnik o vrstah in izboru elektronskih publikacij za obvezni izvod* (Ur. l. RS, 90/2007).

Strategija razvoja informacijske družbe v Republiki Sloveniji – si2010 predvideva nadaljnji razvoj Digitalne knjižnice Slovenije kot enega izmed strateških ciljev na področju e-kulture.

Poslanstvo Digitalne knjižnice Slovenije in uresničevanje strateških ciljev

Namen projekta Digitalne knjižnice Slovenije je digitalizacija in oblikovanje podatkovnih zbirk slovenske pisne dediščine ter dosežkov slovenske znanosti in raziskovalne dejavnosti ter omogočanje dostopa do njih preko spleta. Digitalna knjižnica Slovenije s svojimi zbirkami, storitvami in znanjem zavzema aktivno vlogo pri ustvarjanju informacijske družbe, knjižnične mreže ter

akademske skupnosti prihodnosti, kot celovita digitalna knjižnica naroda in osrednji digitalni arhiv pa predstavlja osnovno infrastrukturo novi paradigmi knjižničarstva.

Cilji Digitalne knjižnice Slovenije (opredeljeni v *Strategiji razvoja Digitalne knjižnice Slovenije dLib.si 2007–2010*, 2006):

- izboljšati dostopnost informacijskih virov in storitev knjižnic z uporabo sodobnih informacijskih kanalov;
- zagotoviti trajno ohranjanje digitalne kulturne dediščine z zbiranjem izvorno digitalnega gradiva (slovenike), s pretvorbo gradiva, zapisanega v analogni obliki v digitalno obliko zapisa in z ustrezno hrambo digitalnega gradiva v arhivu digitalne knjižnice;
- razvijati družabništvo in enakopravno sodelovanje s knjižnicami, založniki in drugimi ustanovami s področja kulture, izobraževanja in znanosti;
- povečati prisotnost slovenskega jezika in slovenske kulture na spletu;
- povečati stopnjo uporabe informacijskih virov in storitev knjižnic in drugih ustanov s področja kulture, znanosti in izobraževanja ter promoviranje teh virov in storitev v spremenjenih okoliščinah, ki jih prinaša tehnološki razvoj.

Še pred iztekom leta 2009 so rezultati zavidljivi, saj je projekt Digitalne knjižnice Slovenije uspel uresničiti skoraj vse zastavljene naloge.

Uresničevanje poslanstva Digitalne knjižnice Slovenije poteka v treh fazah od zajema gradiva do njegovega ohranjanja in distribucije. Digitalna knjižnica Slovenije organizira in skrbi za izvajanje digitalizacije izvorno analognega gradiva (gradiva na klasičnih nosilcih), hkrati pa zajema izvorno digitalne vsebine. Za potrebe ohranjanja digitalnih vsebin dLib.si razvija varen digitalni arhiv, namenjen shranjevanju celotne vsebine digitalnih zbirk slovenike. Distribucija vsebin poteka preko sodobnega spletnega portala, ki je uporabniku prijazen, v skladu z aktualnimi smernicami za e-dostopnost.

Delovanje Digitalne knjižnice Slovenije obsega tudi vse s tem povezane dejavnosti, kot na primer urejanje pravnih vprašanj, povezanih z avtorskimi pravicami, oblikovanje marketinške strategije in vsakodnevna skrb za promocijo in prepoznavnost portala in digitalnih zbirk.

Tehnološke rešitve portala so zasnovane na protokolu Open Archive Initiative (OAI), avtomatičnem zajemu podatkov iz lokalne baze COBISS in metapodatkovnem modelu Dublin Core. Avtomatičen zajem podatkov je mogoč v večini primerov digitalnih objektov, če pa se metapodatki vnašajo ročno, se pri njihovem tvorjenju upošteva

bibliografski zapis v bazi COBISS. Hkrati je uporabnik, ki po sistemu COBISS išče določeno gradivo, usmerjen na digitalno različico publikacije s posebno povezavo, ki vsebuje tudi naslov URN. Neposredna povezava je ključnega pomena za izboljšanje dostopnosti do gradiva ter povečanje stopnje uporabe knjižničnih storitev.

Zgodovina projekta in dosedanja dosežki

Začetki digitalizacije v Narodni in univerzitetni knjižnici segajo v leto 1996.⁴ V letu 2003 je bil na osnovi izsledkov sodobne knjižnične in informacijske znanosti opredeljen koncept Digitalne knjižnice Slovenije in njeni cilji: v *Strateškem načrtu NUK* (2004–2008) je kot strateška usmeritev izpostavljena gradnja učinkovite digitalne knjižnice. Sledila je digitalizacija, zagotavljanje metapodatkov in oblikovanje portala dLib.si, ki je postal javnosti dostopen novembra 2005.

Leta 2006 je potekala načrtna digitalizacija izvorno analognega gradiva, kar ostaja skozi leta ena izmed prioritet Digitalne knjižnice Slovenije. Oblikovana je bila zbirka digitalizirane slovenske znanstvene periodike in razvit program za arhiviranje slovenskih elektronskih publikacij na spletu. Aktivno smo sodelovali pri ustvarjanju evropske digitalne knjižnice (The European Library), pri oblikovanju digitalne knjižnice ljubljanske univerze in izdelavi spletnega portala za uporabnike. V letu 2007 je bil sprejet projekt *Digitalna knjižnica Slovenije – dLib.si / Digital Library of Slovenia – dLib.si*, financiran s strani Norveških finančnih mehanizmov (formalni začetek 1. september 2007). Povezali smo se tudi z drugimi knjižnicami, zlasti splošnimi, spodbujali k digitalizaciji ter začeli vključevati gradivo drugih knjižnic v našo zbirko. Hkrati smo razširili sodelovanje z izdajatelji slovenske znanstvene periodike. Storjen je bil tudi korak naprej na področju vzpostavljanja spletnega arhiva, prvi testni zajem ter testni zagon spletne storitve za predložitev obveznega izvoda e-publikacij, ki je bila v naslednjem letu že uspešno uveljavljena (usmerjanje založnikov na portal Svarog). Spletni portal se je vse bolj razvijal v smeri uporabnosti spletnega mesta in tehnične ustreznosti, o čemer pričča tudi bronasto priznanje NETKO 2007. Obiskanost spletnega mesta se je v tem obdobju občutno povečala,⁵ k čemur je nedvomno pripomogla izdelava mini iskalnika ter v letu 2008 povečanje zbirke za 35 %. V celoti je zaživela tudi storitev EOD (digitalizacija po naročilu).

V letu 2009 je portal dLib.si doživel temeljito prenovu, zasnovano na raziskavi potreb uporabnikov. Rezultat prenove so izboljšane možnosti iskanja, preprostejša uporaba in ne nazadnje bolj privlačna in sodobna podoba, kar pripomore k boljši uporabniški izkušnji. O uspešnosti prenove pričajo odzivi uporabnikov, strokovne javnosti in uvrstitev med finaliste za nagrado NETKO 2009.

V vseh letih delovanja Digitalna knjižnica Slovenije vzpostavlja učinkovito in široko zasnovano partnerstvo med akademskimi in raziskovalnimi ustanovami, gospodarskimi družbami, založniki, avtorji in uporabniki. Med drugim sodeluje z Javno agencijo za raziskovalno dejavnost (ARRS), Zavodom RS za šolstvo, Institutom informacijskih znanosti (IZUM), z Univerzo v Ljubljani ter s številnimi knjižnicami, inštituti ter društvi, v evropskem okviru pa se povezuje s sorodnimi projekti in tudi danes aktivno ter polnopravno sodeluje pri izgradnji evropske digitalne knjižnice – Europeane, ter skupnega portala evropskih nacionalnih knjižnic TEL (The European Library).

PODPORA ZNANSTVENORAZISKOVALNI DEJAVNOSTI

Pri oblikovanju zbirk Digitalne knjižnice Slovenije in pri upoštevanju potreb uporabnikov je posebno mesto namenjeno slovenskim znanstvenim dosežkom ter znanstvenikom, raziskovalcem in študentom kot uporabnikom. Digitalna knjižnica Slovenije namreč ne želi služiti le kot narodov spletni spomin, pač pa želi pisno dediščino komplementarno dopolnjevati z izsledki sodobnih znanstvenih raziskav. Za številna raziskovalna področja, kot so jezikoslovje, zgodovina, slovenska književnost in tako dalje, že velja, da je Digitalna knjižnica Slovenije tisto mesto, ki ponuja tako primarne vire kot študijsko literaturo.

Znanstvenikom, raziskovalcem in študentom, naj bodo doma ali v tujini, Digitalna knjižnica Slovenije zagotavlja številne prednosti:

- enostavnejši in hitrejši **dostop** do strokovne in znanstvene literature (kjer koli, kadar koli, z ene točke, ne glede na napravo);
- **prirojevanje vmesnika** potrebam znanstvenega raziskovanja;
- **dostop do izvirnih vsebin**, ki so drugače težko dosegljive in predstavljajo zaklad kulturne ali znanstvene dediščine;
- **sledljivost dokumentov v spletnem okolju**;
- **večja vidnost znanstvenega dela** slovenskih raziskovalcev;
- **semantična povezanost med različnimi vsebinami**.

Gradivo, ki še posebej zanima strokovno javnost, je uvrščeno v posebne zbirke: zbirka znanstvenih člankov obsega preko 10.000 enot, številka pa iz dneva v dan vztrajno raste. Številne znanstvene serijske publikacije objavljamo v obliki celih števil v zbirki 'časopisje', posebno zbirko pa tvorijo tudi visokošolska dela. Število slednjih se bo kmalu povzpelo čez 300 ter bo močno naraslo, saj v sodelovanju z Univerzo v Ljubljani poteka digitalizacija starejših doktorskih del. Upamo,

da bo dopolnjevanje zbirke spodbudilo tudi posamezne avtorje, da bodo izkoristili možnosti objave, ki jih ponuja Digitalna knjižnica Slovenije.

Kot vir za raziskovalno in znanstveno dejavnost je velikega pomena tudi zbirka programskih in projektnih poročil Javne agencije za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije (ARRS), ki vsebuje polna besedila poročil projektov, ki so bili financirani s strani ARRS. Arhiv, ki je nastal v sodelovanju z ARRS, trenutno obsega poročila o 256 programih in 67 projektih, ki so se zaključili v letu 2008. Na spletni strani SICRIS – Informacijski sistem o raziskovalni dejavnosti v Sloveniji, ki ga razvijata in vzdržujeta Institut informacijskih znanosti v Mariboru (IZUM) in ARRS – je nameščena povezava do dLib.si. Mreža sodelovanja tako zagotavlja preglednejši in prijaznejši dostop za vse, ki jih gradivo zanima.

Oblikovanje zbirk znanstvenih člankov, znanstvene periodike in drugih strokovnih del je smiselno le, če vanje uvrščamo dela, ki imajo aktualno uporabno vrednost. Za številna raziskovalna področja pa velja, da so aktualna predvsem najnovejša spoznanja in odkritja. Urejanju pravnih vprašanj, zlasti tistim, ki so povezana z avtorskoppravno zaščito, se torej ni mogoče izogniti.

Digitalna knjižnica Slovenije vprašanja avtorskih pravic rešuje s sklepanjem dogovorov tako s posameznimi avtorji kot z založniki strokovnih revij, zlasti s tistimi, katerih založniška dejavnost je bila sofinancirana s strani ARRS in so tako zavezani k oddaji obveznega elektronskega izvoda ter vsaj delni objavi publikacij na spletu.

Partnerstvo in povezovanje sta ključnega pomena za učinkovito digitalno knjižnico, zato zgodbo Digitalne knjižnice Slovenije skupaj z NUK pletejo številni partnerji. Splošne knjižnice, založniki strokovne in znanstvene periodike, avtorji in drugi so v zbirko dLib.si prispevali kar 22 % od več kot 300.000 enot gradiva.

POVEZOVANJE IN NADGRADNJA DIGITALNE KNJIŽNICE SLOVENIJE

Uvajanje novih storitev in novih oblik dostopa do digitalnih vsebin

V letu 2010 načrtujemo opazno nadgradnjo podobe, funkcij in vsebine digitalne knjižnice. Ključne novosti pri razvoju digitalne knjižnice v letu 2010 bomo izvajali v skladu s projektnimi cilji projekta *dLib.siPlus*.⁶

Načrtujemo digitalizacijo zvočnih posnetkov slovenskih skladateljev na vinilnih ploščah (LP) in šelak ploščah ter zvočnih kasetah, ureditev avtorskopravnih vprašanj in objavo zvočnih zapisov na spletnem portalu dLib.si.

V okviru teme *Zgodovina slovenskega jezika in slovstva* bomo javnosti ponudili pomembnejša dela slovenske pisne kulturne dediščine. Že obstoječe vsebine s tega področja bomo obogatili z metapodatki in organizirali v tematske in kronološke skupine. Optimizirali bomo metapodatke in izdelali tematski pregledovalnik. Zbirka bo zasnovana tako, da bo funkcionalna tudi kot didaktično orodje.

Za sorodne organizacije v javnem sektorju na področju kulture in znanosti načrtujemo razvoj generatorja URN z možnostjo razširitve na druge imenske prostore. Vzpostavili bomo repozitorij digitalnih publikacij za zainteresirane organizacije s področja kulture, izobraževanja in znanosti. Podatkovno skladišče bo zgrajeno na podlagi odprtokodne platforme FEDORA. Sistem je primeren tudi za nadgradnjo z vsebinami sorodnih organizacij (univerz, knjižnic, muzejev, itd.). Za potrebe upravljalcev in partnerskih institucij bo izdelan vmesnik za še bolj podrobno spremljanje statistike uporabe in vsebin dLib.si.

Iskalni vmesnik dLib.si bo prilagojen spletiščem partnerskih organizacij. Nove funkcije, ki bodo omogočile ločen dostop do različnih zbirk in njihovih delov. Uporabniki bodo lahko izbirali med dostopom le do gradiva določene organizacije, določenega področja ali formalno do več zvrsti vsebin.

Vključitev pregibnika podjetja Amebis na spletnem portalu dLib.si bo poenostavila iskanje vsebin po portalu dLib.si. Uporabnikova iskalna zahteva se bo primerjala z eno ali več samostalniških, pridevniških ali glagolskih oblik, nato se bo izvedlo iskanje po polnem besedilu podatkovne baze dLib. Na voljo bodo vsi termini, ki so nastali v procesu razpoznavanja besedila (OCR), tudi če bo uporabnikova zahteva podana v drugi obliki, spolu ali številu. S tem bo uporabniku dana možnost vpogleda v večje število zadetkov tudi takrat, ko njegova iskalna zahteva ne bo vsebovala niza v obliki, kot se pojavlja v besedilu.

Eden izmed razvojnih ciljev predstavlja "specializacijo spletnega portala" – posebitev dLib.si, ki bo olajšala delo specializiranemu uporabniku. Načrtujemo tudi virtualizacijo dostopa do e-vsebin oziroma izdelavo pilotnega virtualnega vodiča po podatkovnih zbirkah NUK.

Zasnovali bomo digitalno geoknjižnico, ki bo omogočala dostop do knjižničnega gradiva na osnovi prostorskega povpraševanja. Osnovni del digitalne geoknjižnice bodo digitalizirane kartografske zbirke in baze prostorskih podatkov (sodobne ali historične, tematske ali topografske karte, v različnih merilih). Na to kartografsko

gradivo in na lokacijo se bo navezovalo preostalo knjižnično gradivo, ki ima vsaj eno od vsebin povezano s položajem (npr. s krajem, geografskim območjem). S topografskimi bazami in z registrom prostorskih enot bo vzpostavljena povezava med bibliografskimi zapisi in registrom evidence zemljepisnih imen (REZI).

Razširjanje prakse trajnega ohranjanja digitalnih virov v slovenskem okolju ter sodelovanje s slovenskimi in evropskimi partnerji

Izdelano bo spletno mesto z informacijami o trajnem ohranjanju digitalnih virov in bo namenjeno javnim ustanovam na področju kulture in znanosti, ki so zadolžene za trajno hranjenje e-vsebin. Na spletnem mestu bodo dosegljive informacije o veljavnih standardih, metodologijah, strategijah in praksah na različnih področjih ohranjanja digitalnih virov.

Tako kot v preteklih letih bo NUK tudi v prihodnje preko projekta Digitalne knjižnice Slovenije aktivno sodeloval pri oblikovanju Evropske digitalne knjižnice in drugih mednarodnih projektih s tega področja. Kot partnerji The European Library in projekta EDLnet bomo v letu 2010 izvajali bibliografsko obdelavo zbirk in tehnično pripravo zbirk za zajem, prevajali ukaze in druge elemente uporabniškega vmesnika, raziskovali potrebe slovenskih uporabnikov, sodelovali v delovnih skupinah ter promovirali evropsko spletno knjižnico.

V okviru izvajanja univerzitetne funkcije bomo tudi aktivno vključeni v dejavnosti na področju gradnje digitalne knjižnice Univerze v Ljubljani, zlasti na področju kreiranja in ponudbe digitalnih vsebin.

Vzpostavitev nacionalnega agregatorja e-vsebin s področja kulture

V okviru Digitalne knjižnice Slovenije je načrtovana tudi vzpostavitev stične točke spletnega dostopa do slovenskih e-vsebin s področja kulture, t. i. nacionalnega agregatorja. Le-ta je prvi pogoj za zagotavljanje dostopa do slovenskih e-vsebin s področja kulture in znanosti preko portala evropske digitalne knjižnice *Europeane*.

Nacionalni agregator bo zagotovil hitrejši napredek na vseh področjih delovanja e-kulture, saj bo spodbujal digitalizacijo vseh vrst vsebin, ustrezno dokumentiranje, razvoj slovenske terminologije in trajno shranjevanje digitalnih vsebin. Vzpostavil bo internetni dostop na enem mestu za vsebine s področja kulture v Sloveniji, ki bo povezan z evropsko digitalno knjižnico ter drugimi skladišči digitalnih kulturnih vsebin v svetu.

V okviru projekta bo vzpostavljen povezovalni portal slovenskih e-vsebin,⁷ ki bo združeval metapodatke digitalnih vsebin s področja kulture in znanosti, objavljenih na različnih portalih. Zbrani metapodatki bodo trajno shranjeni v centralnem repozitoriju in dostopni širši javnosti. Portal bo decentralizirano upravljan preko posebnega vmesnika za skrbnike objavljenega digitalnega gradiva, s čimer bo podprto in spodbujeno sodelovanje različnih institucij na področju kulture in znanosti. Izdelali bomo načrt vzpostavitve koordinirane digitalizacije na vseh področjih kulture, ki bo zmanjšal razkorak v tehnoloških zmožnostih posameznih institucij za digitalizacijo in zagotovil organiziran pristop k digitalizaciji na ravni kakovosti, ustrezni za trajno ohranjanje digitaliziranih vsebin. Prispeval bo k uveljavljanju licenciranja e-vsebin z licenco Creative Commons.

Nacionalni agregator bo vzpostavljen v sodelovanju Narodne in univerzitetne knjižnice z drugimi javnimi zavodi s področja kulture (knjižnicami, muzeji, galerijami, arhivi ...), k sodelovanju pa bomo pritegnili tudi delujoče spletne portale, ki zagotavljajo dostopnost do e-vsebin s področja kulture (dLib.si, Kamra, Galis, sigledal ...), ter zasebna podjetja (izvajalce digitalizacije, načrtovalce programskih rešitev itd.).

ZAKLJUČEK

V sodelovanju s številnimi partnerji in z dobro zasnovanimi načrti Digitalna knjižnica Slovenije uresničuje svoje temeljno poslanstvo. Zagotavlja in bo tudi v prihodnje zagotavljala informacijske vire in storitve, bistvene za razvoj družbe. Trajno ohranja slovensko kulturno dediščino v digitalni obliki in z zmanjševanjem frekvence uporabe izvornikov ohranja tudi dediščino na klasičnih nosilcih, hkrati pa omogoča dostop do aktualnih spoznanj slovenskega znanstvenega dela. Digitalne zbirke, svoje storitve ter samo podobo in funkcionalnost uporabniškega vmesnika nenehno nadgrajuje in izpopolnjuje v skladu s potrebami uporabnika ter sodobnimi standardi.

Projekt Digitalne knjižnice Slovenije dokazuje, da se Narodna in univerzitetna knjižnica s spletnim okoljem ne spopada kot z oviro pri uresničevanju poslanstva knjižnice in da mu z drugimi ponudniki dostopa do znanja in informacij niso le konkurenti. Z aktivnim delovanjem v spletnem okolju si NUK prizadeva uporabniško izkušnjo izboljšati in nadgraditi ter se z novimi pristopi dotakniti tudi tistih potencialnih uporabnikov, ki storitev klasične knjižnice zaradi različnih razlogov ne uporabljajo.

Kot ponudnik najširšega in prostega dostopa do digitalnih vsebin s področja kulture in znanosti Digitalna

knjižnica Slovenije vse bolj postaja bistveni dejavnik demokratizacije družbe in temelj njenega napredka.

Opombe

- 1 Informatizacija v kulturi kot splošna prioriteta kulturne politike v obdobju 2004–2007 vključuje ukrepe, katerih rezultat je digitalna knjižnica.
- 2 Program pojmuje digitalne kulturne vsebine kot prioriteto. V skladu s predlogom programa "javni interes na področju e-kulture zajema razvoj izvirnih in prevedenih računalniških orodij (z ukazi v slovenščini), široko dostopnost digitalnih kulturnih vsebin kot osnove za prepoznavnost Slovenije v svetu, za ustvarjanje dodane vrednosti na področju kulture in z njo povezanih kulturnih industrij ter kot prispevek k ustvarjalnosti za večjo kakovost življenja".
- 3 Evropska unija zahteva od držav članic pripravo nacionalnih strategij in večletnih finančnih načrtov za razvoj tega področja.
- 4 Do leta 2003 so se zvrstili projekti Digitalizacija zbirke portretnih fotografij znanih Slovencev, Digitalizacija Kopitarjeve zbirke slovanskih srednjeveških kodeksov, Elektronsko čiščenje vinilnih plošč, Retrospektivna konverzija – Katalog za obdobje 1774–1947 in tako dalje.
- 5 Oktobra 2008 je začela obiskanost portala strmo naraščati in je dosegla vrh v novembru (218-odstotno povečanje glede na januar 2008). V letu 2008 je portal obiskalo 282.106 različnih uporabnikov (leta 2007 le 82.929). Število obiskov portala ves čas narašča: leta 2007 je bilo obiskov 141.574, leto za tem 464.094, v letu 2009 pa je število obiskov preseglo milijon (1.086.079).
- 6 Aktivnosti se bodo izvajale v letu 2010 s sredstvi pridobljenimi na "Javnem razpisu za spodbujanje projektov vzpostavitve e-vsebin in e-storitev javnih in zasebnih neprofitnih organizacij 2009 in 2010", ki je bil zaključen 17. avgusta 2009.
- 7 Zagotoviti ustrezen obseg in kakovost e-vsebin v slovenskem jeziku na področjih, ki pomembno vplivajo na življenje in delo posameznikov, je eden izmed strateških ciljev na področju e-vsebin.

Reference

- [1] AMBROŽIČ, Melita, ŠAVNIK, Mojca, KRSTULOVIC, Zoran, KATIČ, Uroš, SVOLJŠAK Špela (2006). *Strategija razvoja digitalne knjižnice Slovenije: dLib.si 2007–2010*. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica, IV, 59 str. Dostopno na: http://www.dlib.si/documents/2007/Strategija_Dlib.pdf.
- [2] KRSTULOVIC, Zoran (2006). Koncept razvoja digitalne knjižnice. V: AMBROŽIČ, Melita, BALAŽIC, Dare. *Slovenska nacionalna knjižnica: ob 60-letnici preimenovanja v Narodno in univerzitetno knjižnico*. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica, str. 137–141.
- [3] KRSTULOVIC, Zoran, KRAGELJ, Matjaž, MUSEK, Tine (2006). Digitalna knjižnica Slovenije – portal: zasnova in izvedba. V: NOVAKOVIČ, Aleksander (ur.). *Dnevi slovenske informatike*

2006, Portorož, 19.–21. april. V *partnerstvu z informatiko do poslovne odličnosti: zbornik posvetovanja*. Ljubljana: Slovensko društvo Informatika, str. 217.

- [4] KRSTULOVIC, Zoran, ŠETINC, Lenart (2005). Digitalna knjižnica Slovenije – dLib.si. V: NOVAKOVIČ, Aleksander (ur.), SCHLAMBERGER, Niko (ur.), INDIHAR ŠTEMBERGER, Mojca (ur.), POŽENEL, Jasna (ur.), BAJEC, Marko (ur.). *DSI – Dnevi slovenske informatike 2005*, Portorož, Slovenija, 13.–15. april. *Informatika kot temelj povezovanja: zbornik posvetovanja*. Ljubljana: Slovensko društvo Informatika, str. 683–689.
- [5] KRAGELJ, Matjaž, KRSTULOVIC, Zoran, MUSEK, Tine (2008). Interoperabilnost kot izziv informatiki – primer Digitalne knjižnice Slovenije. V: *Dnevi slovenske informatike 2008 – DSI*, Portorož, Slovenija, 09.–11. april. *Interoperabilnost kot izziv informatiki, Zbornik prispevkov*. Ljubljana: Slovensko društvo Informatika. (10 str.)
- [6] KRAGELJ, Matjaž, KRSTULOVIC, Zoran, MUSEK, Tine (2009). Odprtokodne rešitve – razvojna priložnost v času recesije. V: *Dnevi slovenske informatike 2009 – DSI*, Portorož, Slovenija, 15.–17. april 2009. *Z inteligentnimi sistemi do strateške prednosti: zbornik prispevkov*. 1. izd. Ljubljana: Slovensko društvo Informatika. (7 str.)
- [7] KRSTULOVIC, Zoran, ŠTULAR SOTOŠEK, Karmen (2007). Digitalna knjižnica Slovenije – dLib.si: namen, dosežki in strateške usmeritve (2005–2007) = The digital library of Slovenia – dLib.si: purpose, achievements and strategic goals (2005–2007). V: AMBROŽIČ, Melita (ur.). *Knjižnice za prihodnost: napredek in sodelovanje: zbornik referatov: development and collaboration: proceedings*. Ljubljana: Zveza bibliotekarskih društev Slovenije, str. 351–355.
- [8] Vsebinski predlog načrtovanih aktivnosti in predlog finančnega načrta za vzpostavitev nacionalnega agregatorja e-vsebin s področja kulture. Interno gradivo. Ljubljana (14. 9. 2009).
- [9] Resolucija o nacionalnih razvojnih projektih za obdobje 2007–2023 (2006). Ljubljana: Služba Vlade RS za razvoj, str. 31.
- [10] Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo. Uradni list RS, št. 77/2007 (uradno prečiščeno besedilo) in Uradni list RS, št. 56/2008.
- [11] Resolucija o Nacionalnem programu za kulturo 2008–2011. Uradni list RS, št. 35/2008.
- [12] Strategija razvoja informacijske družbe v Republiki Sloveniji – si2010. Sklep Vlade RS, št. 38100-3/2007/9, z dne 29. 6. 2007.